

Realist Güvenlik Anlayışının Yol Haritası: Offshore Dengeleme Çerçevesinde ABD'nin Afganistan'dan Çekilmesi

Roadmap of Realist Security Approach: US Withdrawal from Afghanistan in the Framework of Offshore Balancing

Kürşat KAN *
Gizem DEDE **

ÖZ

Realist paradigmanın uluslararası ilişkilere dair varsayımları, politika, hukuk ve iktidar alanlarını etkilemiştir. Özellikle güvenlik ve özelinde devletin güvenlik alanlarında doktriner çalışmalar yapan realist teorisyenler, insan doğasının kötülüğü, iktidar mücadeleleri ve diğer pesimistik sistem açmazlarının okumalarını güvenlik üzerinden yapmışlardır. Sistemde zıttına aşına olduğumuz güvenlik, güvensizliğin içerisinde çıkmak çabasını da içermektedir. Moral konular üzerinden ziyade, güç, çıkar, anarşi üzerinden güvenlik nosyonunu irdeleyen realizm, rasyonel bir uluslararası politika bağlamında uluslararası ilişkiler sisteminin teorik kaygılarının zeminine oturmuş bu sayede de pratikte kendisine çalışma alanı bulmuştur. ABD'nin Afganistan'dan çıkışı realist güvenlik anlayışı çerçevesinde ele alınmıştır. Bu çalışmada realist bir argüman olan offshore dengeleme üzerinden ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi değerlendirilecektir.

ANAHTAR KELİMELELER

Realizm, Uluslararası Güvenlik, ABD, Afganistan, Offshore Dengeleme

ABSTRACT

The assumptions of the realist paradigm on international relations have affected the fields of politics, law, and power. Realist theorists, who have done doctrinal studies especially in the fields of security and the security of the state, have made the readings of the evil of human nature, power struggles and other pessimistic system dilemmas in terms of security. Security, the opposite of which we are familiar with in the system, includes the effort to get out of insecurity. Realism, which examines the notion of security not over moral issues, but through power, interest, and anarchy, has settled on the ground of the theoretical concerns of the international relations system in the context of a rational international policy, thus finding a field of study for itself in practice. The exit of the USA from Afghanistan has been evaluated within the framework of realist security understanding. Within this backdrop, this study will evaluate the withdrawal of the USA from Afghanistan through offshore balancing, which is a realistic argument from the perspective of realism.

KEYWORDS

Realism, International Security, USA, Afghanistan, Offshore Balancing

	<i>Makale Geliş Tarihi / Submission Date</i> 21.01.2022	<i>Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance</i> 09.02.2022
Atıf	Kan, K. ve Dede, G. (2022). Realist Güvenlik Anlayışının Yol Haritası: Offshore Dengeleme Çerçevesinde ABD'nin Afganistan'dan Çekilmesi. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 25 (1), 88-103.	

* Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, kursatkan@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2195-2556

** gizem.dede@lisansustu.selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0001-5443

GİRİŞ

Realizmin uluslararası siyaset ve sistem üzerine yönelttiği sorular ve cevaplarının toplamı uluslararası ilişkiler disiplininin temel teorisi halini almasını sağlamıştır. Sosyal bilimler bütününde realist argümanlar çokça tartışılmış, destekçileri ve eleştirenleriyle uluslararası ilişkiler çerçevesi kapsamında etkisini oldukça derin şekilde göstermiştir. Realist bloğun siyasal düşünce sistemine yön verdiği ve bu yönün pratiğe yansıdığı temel konular arasında güvenlik bulunmaktadır.

Güvenlik yüzyıllardır insanoğlu için büyük önem taşımış hem insanın doğal ihtiyacı hem de devletlerin olmazsa olmaz bütünlüğünü korumak için gerekli bir temel oluşturmuştur (Maslow, 1943, s. 376). Güvenlik kavramı insan hayatında oldukça önemli bir yer edindiği gibi tarih boyunca da değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Uluslararası sistemi anlamamızı ve sistemi değerler üzerinden okumamızı sağlayan disiplinler içinde realizm, güvenlik meseleleri üzerinden uluslararası ilişkilere dair yöntemlerini açıklamıştır. Realizme ait soy ağacının güvenlik yaklaşımlarını ele alan bu çalışmada kaynağı aynı olsa da meselelerin ayrımı ile farklılaşan realist blok varsayımları özetlenmiştir.

Devletlerin tehdit üzerine yaptıkları hesaplar ve uluslararası güvenlik açısından birbirlerine karşı geliştirmiş oldukları stratejiler sistemin gereklilikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Tek bir unsur ile belirlenemeyen çatışmanın maliyeti, faydanın boyutu, ekonominin yeter düzeye gelmesi, kapasitenin durumu, çıkarların yönlendirilmesi, karar mekanizmalarının tutumu ve daha pek çok başka alanda kar-zarar marjı ölçülen hamleler üzerinden geliştirilen stratejilerle kendisine yol haritası çizmektedir. Birçok teoriye göre değişen bu strateji hesapları, realist paradigma çevresinde de kendi dinamikleri ve bu dinamiklerin açmazları ile ölçülebilir hale getirilmektedir.

Devletler, insanlar, sistem ve bu sistemin getirdiği varoluşsal etkiler ile gerçekleşen çıkar çatışmaları, bu aktörlerin en çok ihtiyaç duyduğu ve çoğu zamanda sahip olmakta en çok zorlandığı alan olan güvenlik üzerinde etkili olmaktadır. Güvenliğin sağlanması güvensiz olarak nitelendirilen sistemde (Jackson & Moore, 2006, s. 448) oldukça zor görünse de ön kabul olarak her güvensizliğin, bir güven ortamı inşasına katkı sağlayacak husus olarak görülmesi realist bloğu da bu yönde hareket ettirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte (Schweller, 1994, s. 76) savaş olgusunun devletler arasında varlığının değişmez bir sistemin ürünü olduğu inancıyla ortaya çıkan realizm, hala hâkim teoriler arasında gösterilmekte, kimi zamanda tüm diğer teorilerin ötesine geçmektedir. Katı söylemleri ve pozitivist yaklaşımıyla (Spindler, 2013, s. 137) gerçekçi bir teori olan realizm çoğu hususta uluslararası ilişkileri etkilemiş, devletlere verdiği yol haritası ile sert, acımasız ve savaşın özünü varoluşsal tabiata bağlayan bir tutum sergilemiştir. Realist blok için güvenlik her daim söylemlerde önemini korumuştur.

Bu yazıda realist düzenin etki ettiği ve tartışma konusu olmuş güç, ulusal çıkar, rekabet nosyonlarının güvenlik üzerine etkileri değerlendirilecek olup, güvenliğin öncelendiği üzerinden çatışma metodolojisi analiz edilecektir. Çatışmanın önlenmesi için gerekli dokümanter bilgiyi bir çatıda birleştiren realist teori ailesi içinde güvenliğin konumu incelenecektir. Son kısımda ise ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi üzerinde realist güvenlik anlayışının yeri ele alınacaktır.

1. REALİST BLOK GENELİNDE GÜVENLİK ALGISI

Savaş çalışmaları gibi güvenliği ilgilendiren çoğu konu okuması realist paradigmayı takip etmiştir. Uluslararası çatışmaların uluslararası sistemin yapısından ve devletler arasındaki çıkar odaklı stratejiden kaynaklandığını vurgulayan realist blok (Levy, 1989, s. 80), geçmiş örneklerini Thucydides (Arı, 2014, s. 4), Nicolo Machiavelli (Beitz, 1999, s. 21) ve Thomas Hobbes (Covell, 2004, s. 90) okumalarında gördüğümüz ve temel alt yapısına öncülük etmiş filozofların kurmuş olduğu paradigma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Realizm ana savları ile dönemine iz bırakmış ve teori açısından zamanın çizgisine uyarlanarak isimlendirilmiş ve yapısal farklılıklarına göre pratikte de siyasi olaylara yol gösterici bir düşünce tarzını oluşturmuştur. Realist düşünce teorik açıdan temel görünen olgular üzerine yoğunlaşmış, çalışmanın konusu olan güvenlik algısı ve güvenliğin varsayımları temel uluslararası ilişkiler okumalarına konu haline gelmiştir.

Realizmin temelde güvenliğe yaklaşımı disiplin için oldukça önemli olmuştur. Teorisyenlerin en çok vurgu yaptığı ve önem atfettiği ana siyasi mesele askeri güvenlik olmuş ve merkeze askeri güvenliği başat mesele alan realistler daha az önem atfettiği diğer sosyal ve ekonomik konuları ise merkezin dışında bir bloğa yerleştirmişlerdir (Viotti & Kauppi, 2012, s. 40). Buradan da anlaşılacağı üzere güvenlik meselesi realizm için temel bir amaç olarak çevrenin diğer unsurlarından ayrı tutulmuştur.

Morgenthau'nun alçak ve yüksek politika olarak ayırım yaptığı meselelerde güce yaptığı vurgudan hareketle güvenlik yüksek politika konuları arasında oldukça önemli bir yer edinmiştir. Sistem sahnesinde var olan diğer meseleler ikinci plana atılarak üzerinde daha az durulan sorun alanlarını oluşturduğu vurgulanmıştır (Barnett, 1990, s. 531). Devletler realist blokta durağan bir güvenlik anlayışı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu

güvenlik anlayışı çerçevesinde devletleri içteki yapıdan bağımsız düşünen realizm, sistemsel farklılıkları görmezden gelmektedir (Baylis, 2008, s. 83).

Realizmin güvenlik anlayışına Hobbes tarzı düşünce oluşumunun rotasından bakılacak olursa uluslararası sistemin doğa durumu güvensizlik üzerine kuruludur ve bu güvensizlik insanları -güvenlik için- mevcut bir savaşın ortasına bırakmaktadır. Hobbes'a göre güvensiz ortamda güvenlik adına rakip devletlerle kazanım elde etmek için girişilen savaşlar kendini korumak adına verilmektedir (Hobbes, 1996, s. 88). Güç ve iktidar mücadeleleri üzerine yoğunlukla vurgu yapılan Leviathan, realist blok için yol gösterici bir kaynak olmuştur. Hobbes düşünce tarzına göre güvenlik için caydırıcılık taşıyan unsurlar, saldırgan devletin zihnine korku inşa eden tehdit aracı olarak görülmektedir. Güvenliği sağlamak ise bu tehdit aracını iyi kullanmaktan geçmektedir (Preece, 2011, s. 16).

Devletin temel aktör olduğu düşüncesi ile hareket eden realist güvenlik anlayışı gücü ön plana alarak tek aktör üzerinden bir analiz yapmaktadır. Devletin kutsallığı bu kutsallığın kaybedilmemesi yönünde bir çabayı da beraberinde getirmiştir (Mearsheimer, 2002, s. 26). Kaybedilemeyecek kutsallık sistemin doğasından kaynaklanan anarşi ortamında realist bloğun güvenlik meselelerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Realist blok teorisyenleri açısından sistemin anarşik olduğu varsayımı düşünüldüğünde güvenlik üzerine böylesi yapılan vurgu, kaos ortamında oluşan hayatta kalma mücadelesi ve bu mücadeleye yönelik kaygılar oldukça olağan görünmektedir.

Anarşinin mevcut olduğu düzende gücün dağılımı devletlerin hayatta kalma mücadelesinde oldukça önemli bir yer tutar. Gücün devletler arasındaki dağılımı ise dinamik bir yapıya sahiptir (Griffiths, Roach, & Solomon, 2009, s. 1). Devletlerin, sistemin getirisine uyararak güçlerini en üst seviyeye çıkarma çabası, anarşik ve belirsiz bir uluslararası ilişkiler doğası içerisinde hayatta kalma mücadelesini göstermektedir. Güç maksimizasyonunun devletlere katkısı ise aşılamaz duvarlar ve kutsal görülen egemenlik kazanımı olduğundan güvenliklerini garanti altına almış olurlar. Güç olgusu ile doğru orantılı varsayılan tanımlar üzerinden güvenlik, devletlerin varoluşsal amacını oluşturmaktadır (Mearsheimer, 2013, s. 77).

Böylesi durumda güç maksimizasyonu için uğraşan anarşik bir ortamda devletlerin önemli bir diğer ihtiyacı ise güç dengesi olarak görülmektedir. Devletlerin güvenliğine oldukça önem veren E. H. Carr'a göre, savaşlar saldırganlığın bir sonucu olarak gelişmektedir (Miller, 1991, s. 66). Kolektif güvenlik ve iyi niyetlerden yola çıkarak kurulan Milletler Cemiyeti'nin, eşitsizlik ve birçok egemen devletin çıkarları üzerine kurulu sistemde başarısız olması anormal bir durum olarak görülmektedir (Griffiths, Roach, & Solomon, 2009, s. 10). Oysa realizmin geliştirdiği güvenlik anlayışı çok toplamlı bir yapıdan ibaret olarak görülebilir. Realist blok, kolektif güvenlik ve iş birliği üstünlüğü gibi nosyonal yaklaşımlar yerine özünde çıkarlar ve çıkarlarına göre hareket alanları yakalamış olan devletleri baz alarak hayati açıdan önem verdikleri güvenliğin içini doldurmuşlardır (Çalış & Özlük, 2007, s. 231).

Neorealizmin kilit noktası denebilecek bir konu niteliği taşıyan anarşi, neorealistlerin temel kavramını inşa ettiği zemini oluşturur. Klasik realistleri yapısal realistlerden ayıran önemli farklardan da biridir. Neorealizmin önemli temsilcilerinden Waltz, iç ve dış siyaset arasında ayırım yapmayarak üniter yapı modellemesi ile sistemi çözümlemenin aksine iç ve dış politikada ayırma giderek modellemeyi iki yönüyle incelemiştir. Ulusal kısımda devleti hiyerarşik bir yapı altında incelerken (Waltz, 1979, s. 81), uluslararası kısımda devletin herhangi bir üst hükümet tarafından yönetilmeyen, otoriteden yoksun ve kuralsızlığın hâkim olduğu bir yatay ilişki içerisinde yorumlamıştır (Waltz, 1979, s. 88).

Bu noktada Waltz'un söylemlerinde keskin bir dil ile iç ve dış politika ayırımı yaparak devletin iç politikada üstünlüğüne ve hiyerarşisine atfedilen vurgu ile uluslararası alanda anarşinin oluşturduğu kaos vurgusuna Richard Ashley, "Poverty Neo Realism" adlı makalesinde karşı çıkmıştır. Neorealistlerin iç ve dış arasında yaptıkları bu keskin ayırımın gerçekliği yansıtmadığını savunan Ashley, iç politikada devletin kutsallığının dış politikada yok sayıldığını ve iç politikada neorealistler tarafından oluşturulmaya çalışılan güvenlik ve güvenli alan vurgunun dış politikada güvensizlik ve karmaşa ortamı olarak nitelenmesinin yanlış bir analiz olduğunu belirtmiştir (Ashley, 1984). Neorealizmin pek çok noktasına eleştiri yönelten Ashley, realist blok çalışanlarının uluslararası ilişkilerde neorealizmin bakış açısının daha iyi kavranması adına okuması gereken bir yorum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Jack Snyder ise iç ve dış politikanın keskin çizgilerle ayrılması konusunda Waltz'un ötesine geçerek bu keskinliği azaltma yönünde düşüncelerini dile getirdiği *'Myths of Empire'* kitabında iç ve dış arasında uçurum olduğunu dile getirmiştir (Snyder J. , 1991). İç ve dış ayırımı konusunda realist bloğa katkı sağlayan bir diğer isim olarak karşımıza çıkan Robert Gilpin'e göre hiyerarşide toplum kuralları, otorite tarafından uygulanan yaptırımların bağlayıcılığı mevcut bulunmaktadır (Gilpin, 1981, s. 28). Martin Wight'a göre ise iç politikada yaptırımı ve bağlayıcılığı olan kurallar, dış politikada güç ve güç kapasitelerinin artırılması ile devletlere bu kuralları koymak ve uygulamak gibi bazı özellikler kazandırmaktadır (Wight, 1978, s. 102).

Herhangi bir otoritenin bulunmadığını savunan anarşi, devletlerin dış politika yapımında üst otorite bir yargılama merci olmadığına işaret etmiştir (Mearsheimer, 2001, s. 3). Güven eksikliğine sebebiyet veren anarşi ile güç karmaşası kavramlarını birlikte okumak olayları anlamamıza ve realizmin güvenlik üzerine vurgularını içselleştirmemize sebebiyet vermektedir. Güç karmaşasından kasıt, bir devletin gücünü maksimize ettiğinde diğer devletler için tehlike oluşturmasıdır ve gücü elinde bulundurmaya isteyen aktörlerden biri güçlenirken diğeri bunu tehdit olarak algılamaktadır. Bu durumda güvenlik ikilemi ile sistem kaosa sürüklenmektedir. Anarşi güvenlik ikileminin zeminini hazırlamaktadır (Viotti & Kauppi, 2012, s. 56).

Güvenlik ikilemine güvenlik üzerinden bakılırsa bu nosyonun güç ile yakın ilişkisi olduğu görülebilir. Realizmin savunduğu güç artırma ve hayatta kalmak için güç mücadelesi ilişkileri anarşik bir düzlemde ilerledikçe devletleri kaosa sürüklemektedir. Güç artırmaya isteyen bir devleti diğer devletler tehdit olarak algılayabilir (Lee, 2002, s. 211). Bu da devletlerin hayatta kalmasını zorlaştırmaktadır. Bir devlet sınırlarını korumak için kalkıştığı güç kapasitesini artırma yolunda diğer devletin radarına girerek aksi anlaşılabilir bir durum sergilemektedir. Böylece devletler arası güvenlik ikilemi oluşmakta ve güç artıran devlet tehdit algısıyla diğerini ikilemine sürüklemektedir (Spindler, 2013, s. 128).

Bu kavram ilk kez 1950 yılında "Political Ideas and Political Reality" yazısında John Hertz tarafından ortaya atılmıştır. Otorite eksikliği olan her insan, topluluk, grup güvenlik ve güç ikilemi içerisine sürüklenmektedir. Anarşi ortamında güvenlik ikilemi içerisinde devleti baz alırsak çatışmadan kaçınmak ancak güvenliğin sağlanması koşuluyla gerçekleşecektir. Güvenlik için gücün önemini vurgulayan Herz, güvenliğin güç ile olan doğrusal bağlantısına dikkat çekmiş ve güç elde eden tarafın diğerlerinin güvenliğine zarar verdiğini ve güvenliği sabit şekilde sürdürebilmenin zor olduğunu söylemiştir (Herz, 1950, s. 161-163). Klasik Realizmin önemli isimlerinden biri olan Hertz, bir devletin kendi güvenliğini artırmak için aldığı önlemlerin başka bir devletin güvenliğine yönelik bir tehdit unsuru oluşturduğunu söylemiştir (Mearsheimer, 2001, s. 36). Bu da uluslararası ilişkilerde güvenlik ikilemi kavramı ile tanışmamızı ve uluslararası ilişkileri bu minvalde okumamızı sağlamıştır.

Uluslararası ilişkilerde devletler kendilerini garanti altına alacağında güvenlik ikilemi kaçınılmazdır. Devletlere yönelik tehditleri durduracak bir hukuk sisteminin olmayışından oluşan anarşik uluslararası ilişkiler ortamında güvenlik ilişkilerini düzenleyecek bir üst otorite bulunmayışı devletlerin temel amacı sayılan güvenliklerini maksimize etme yarışına girmesine sebebiyet vermektedir (Russett, 2013, s. 110). Devletlerin güçlerini artırma yoluna gitmelerinin nedeni aslında kendilerini ve sınırlarını savunma amaçlı korumaya almak olsa da uluslararası ilişkilerin doğası gereği yapısı ve devletlerin niyetlerinin bilinmemesi bu ikilem çemberini genişletmektedir (Glaser, 1997, s. 195). Snyder'a göre saldırı veya tehdit niyetinde bulunmasa dahi devletin gücünü artırması diğer devleti tedbir almaya yönelteceğinden sistem içerisinde güvenlik kaygıları ile boğuşmaları da kaçınılmaz olarak bu olayları takip edecektir. Devamında ise savunma amacı ile yürütülen güvenlik önlemleri niyet belirsizliğinin de getirdiği anlaşmazlık ile saldırı amacı şeklinde görülebilmektedir (Snyder G. H., 1984, s. 461).

1648 Westphalia ile ulus-devlet algısı ve çizilmiş sınırların kutsallığına tehdit olarak algılanan her durumda güvenlik ikilemi hissedilmektedir. Sınırın bir ucunda kendi güvenliği için güç depolayan ve kapasitesini artıran her ülke sınırın diğer ucundaki ülke için tehlike arz etmektedir. Devletlerin egemenliklerine attıkları önem sınırdaş ülkelerin daha da güçlenmesi ve dahilinde silahlanmaya gitmesiyle sınır aşan bir tehdit algısına dönüşmektedir. Azerbaycan'ın silahlanması nasıl ki sınırdaş Ermenistan için problem arz ederek tehdit algısını çoğaltıyorsa Ermenistan'ın silahlanması, güç arayışı, yaptığı iş birlikleri de Azerbaycan için bir tehdit olarak algılanıp Dağlık Karabağ sorununu yeniden günümüze taşımıştır. İki ülke arasında aralıklı olarak devam eden bir çatışma niteliğine bürünmüştür (Habertürk, 2020). Savaş durumuna ilerleyen ve niyetleri zaten belirli bir tarihi sorunla örtüşen Azerbaycan ve Ermenistan örneği haricinde devletlerin niyetlerinin okunamamasına yönelik sayısız örnekler bulunmaktadır. Sınırdaş ülkelerin birbirlerinin niyetlerini okuyabileceği üst otoritenin bulunmaması aslında kendi güvenlikleri için güç artırımına giden ülkenin sınırdaş tarafından saldırgan olarak düşünülmesi ve sınırın diğer ucundan askeri mobbing altında olduğunu algılaması güvenlik ikilemine yol açmaktadır.

Neorealist blok iş birliğini ve daha özelinde uluslararası örgütlerin varlığını kabul etse de barışı sağlayacak, devletlerin güvenliğini koruyacak bir kapasiteye sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir. İşbirliğini tamamen yok saymayan neorealist teori, burada asıl konunun güç kavramı olduğunu vurgulamışlardır (Viotti & Kauppi, 2012, s. 73). Robert Gilpin için kapasite nosyonu oldukça önemlidir. Kapasite dağılımı uluslararası sistemin yapısını anarşi ile birlikte oluşturan temel bir zemindir. Gilpin'e göre kapasiteleri oluşan devletlerin sistemin bir parçası olarak aralarındaki etkileşim ve iş birliği temelinde hareket etmeleri, ekonomik bağımlılıklar, diplomatik ve kültürel ilişkiler ve tüm bu değişken nosyonların toplamında oluşan uluslararası iş bölümü gelişen sistemin temel bağlayıcı unsurlarındandır (Gilpin, 1981, s. 27).

Mearsheimer'a göre de anarşinin tek başına açıklayamadığı sistemde yapısal olarak değişken olan rolü kapasite dağılımının etkisi oluşturmaktadır (Mearsheimer, 2001, s. 334). Mearsheimer önceki yazılarının aksine büyük güçler arasında iş birliğinin imkanına dikkat çekmektedir. Fakat birlikte karar almak veya bunu uygulamak hususlarını kapsayan iş birliği modellerinin devamlılığı konusunda şüpheleri olan Mearshaimer, niyetler ve göreceli kazanç unsurlarının iş birlikleri karşısında büyük engel taşıdığını savunmaktadır. Devletlerin birbirlerini potansiyel düşman olarak algılandığı rakip ortam içerisinde güç kazanmaya çalışmak onları olası zor durumlardan kurtarmaktadır (Mearsheimer, 2001, s. 51-52). Realist blok içerisinde de güç teması ile uluslararası sistemin yönetim ve yönlendirilmesinde bulunmanın hatırı sayılır çoğunlukta yoğun ilgileneni bulursa dahi gücün fazla yücelendiği ve bunca güç atfının yanlış olduğu kanaatinde olanlar bulunmaktadır. Örneğin Snyder'e göre uluslararası alanda Hobbesçu yaklaşımda öncelenen güç ve gücün unsurlarına yapılan yoğun vurgu yersiz bir tutumdan öteye gitmemektedir (Snyder J. , 1991, s. 319).

Neorealizmin sistem üzerinden yaptığı analiz uluslararası yapı üzerinden uluslararası ilişkilerin okunmasının yolunu açmıştır. Savaş nosyonunun klasik realizmde insan doğası üzerinden analiz edilerek pratiğe dökülmesi büyük eleştiriler almış ve neorealizm analiz düzeyini insan doğasından, uluslararası yapıya yöneltmiştir. David Singer'a göre analiz düzeyi konusunda öncülük eden isimlerden biri olan Waltz, çalışmalarında savaş kavramının analiz düzeyinde incelenmesi ile sınırlı kalmıştır (Singer, 2006, s. 4).

Realizmin alt dalları içerisinde bazı taraflar insan doğasının savaşa sebebiyet verdiğini savunurken bazıları ise sistemin üst otoriteden yoksun oluşunun sebep olduğunu savunmaktadır (Waltz, 1979, s. 103). Waltz savaşların sebebinin uluslararası sistemde hâkim olan anarşiden kaynaklandığını ifade ederek yapının analiz edilmesini sağlamıştır. Waltz'a göre sistemde devletlerarası belirli bir etkileşim bulunmaktadır ve uluslararası sistemi oluşturan bu etkileşimlerin tamamıdır (Waltz, 1979, s. 80).

Snyder ise yerel ve uluslararası analiz düzeyini birleştirerek uluslararası sistemin, devlet davranışları üzerindeki etkisini en aza indirgemiş fakat aynı yazısında iç siyasetin uluslararası politikaları etkileme üzerindeki zorluklarından da bahsetmiştir. Saldırgan ve savunmacı tutumlar arasında ayırım yapan Snyder ülkelerdeki demokratikleşmenin güvenlik açısından oldukça önemli olduğunu, demokratikleşmeyi uluslararası ilişkiler sisteminde artırmış ülkelerin çatışma olasılıklarının azaldığını söylemiştir (Snyder J. , 1991, s. 49).

2. GÜÇ ZEMİNİ ÜZERİNDE GÜVENLİK ALGILARI İNŞASI

Klasik realizm için ana unsurlardan biri olan güç devletin hayatta kalmasını sağlayan en önemli unsurdur. Realistler bir amaç niteliği yükledikleri güç kavramı ile devletlerin en üst düzey güce ulaşmasını vurgularlar. Realizmin önem verdiği konu devletin hayatta kalmasıyken bunun en temel ögesi güvenlidir. Güvenliği sağlamak için gücünü maksimize etmek ihtiyacı hisseden devletler kapasitelerini güç toplamak için kullanırlar (Toft, 2005, s. 383). Hem yerel hem uluslararası alanda güç için mücadele eden devletlerin (Morgenthau, 1948, s. 17) sahip olduğu güç nosyonu, farklılaşmış tanımları ile realizm içerisinde bölünmüş olarak bulunmaktadır. Morgenthau'ya göre güç bir devletin diğer tüm devletlerden daha üstün bir kuvveti elinde bulundurması demektir ve gücün unsurları ayırma tabi tutulmuştur (Morgenthau, 1948, s. 13-14). Realizmin tarihsel perspektifinde Hobbesçu yaklaşım üzerinden güç tanımına bakılacak olursa devletleri etkileme kapasitesinin güç tanımlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Waltz, 2001, s. 205).

Neorealist cephesinin güç kavramını konumlandıkları nokta gücün bir araç olduğu varsayımı üzerinedir. Güç nosyonunun ölçümünü, devletlerin güç atıflarının belirli koşullarda hesaplanmasını ve bu kapasitelerin kıyaslanmasını neorealist blok için mümkün hale getiren unsurlar bulunmaktadır. Hangi devletin ne kadar güce sahip olduğunun bilinebilirliğini askeri güce, coğrafyaya, ekonominin seviyesine, siyasal istikrarın sağlanmasına, nüfus miktarına dayandıran Waltz'a karşı (Waltz, 1979, s. 131), Mearshaimer gücü iki şekilde tasnif ederek sunmuştur. Mearsheimer'a göre güç, askeri veya gizli güç olarak tanımlanmıştır. Gizli gücü meydana getiren husus -hâkimiyet teorilerinden hareketle- devletlerin her alandaki askeri güçlerini, ülkenin kuvvetlerini ne denli etkili kullanabildiği ile ilgili olmuştur. Askeri güç unsurlarını oluşturan ülkenin ekonomisini kullanma kapasitesi, nüfusu ve teknolojisi olduğunu söyleyen ve sosyo-ekonominin önemini vurgulayan Mearsheimer, rakip devletler karşısında üstün güç oluşturmak için potansiyelin gücünün önemini savunmuştur (Mearsheimer, 2001, s. 55).

Realist argüman çatışmanın uluslararası ilişkilerin doğal bir parçası olduğu görüşüne sahiptir. Fakat devletlerin savaş halinde olmasını engelleyen çatışma unsurlarını aza indirgeyen birtakım argümanlar bulunmaktadır. Devletlerarası çatışmayı durduracak yöntem konusunda klasik realistler ile neorealistler arasında ayrımlar oluşmuştur. Klasik realistler için güvenliği sağlayan "balance of power", güç dengesi iken, neorealistler için "balancing" dengeleme arayışıdır. Waltz'a göre bir devletin dış politikadaki en temel stratejisi dengeleme arayışıdır (Waltz, 2001, s. 210).

Stephan Walt açısından da dengeleme oldukça önemlidir. Hegemon yarışına giren ve güç potansiyelini yükselten bir devleti durdurmamak, diğer devletlerin kendi mevcudiyetlerini riske atmaları olduğundan güvenli strateji geliştirmek isteyen devlet, müttefiklerine hükmedebilen bir devlet ile dengelemeye gitmektedir (Walt S. , 1985, s. 5).

Bazı devletler güç mücadelesinde güçlerini yükseltip hayatta kalma şansını yükseltse dahi bazı devletler, güç maksimize eden devletin karşısında yok olabilmektedir. Mearsheimer, devletlerin hayati amacı görünen ve sorumlu oldukları, bekaları ve güvenliklerini garanti altına almak için iş birliklerine güvenilemeyeceğini, herhangi bir diğer devletin niyetinden emin olamayacaklarını iddia etmiştir (Mearsheimer, 2001, s. 3). Niyetlerinden emin olmadıkları aktörlere doğası gereği şüphe duygusu ile yaklaştıkları uluslararası ilişki düzeyi, devletler için daha çok kötü niyetin mevcudiyetinden kaynaklanmaktadır (Beitz, 1999, s. 27). Örnek olarak Rusya ve Estonya'dan yola çıkılırsa Estonya Rusya karşısında küçük bir devlet olmasından kaynaklı olarak Rusya çevresinden gelecek tehditleri karşılayabilmek adına arkasına NATO'yu almıştır (Örmeci & Kısacık, 2018, s. 64-65).

Realizm, güç ve güç dengesine odaklanarak (Viotti & Kauppi, 2012, s. 42) güç için mücadele eden devletleri uluslararası sistemin tanımlayıcısı olarak ele alır. Devletler realist analizlerin temelini oluşturur ve devlet dışı aktörlerin varlığını indirgemeci bir yaklaşımla ele alınmaktadır (Viotti & Kauppi, 2012, s. 39).

Güç devletlerin elindeki önemli bir tekeldir ve bir veya birden fazla devletin elinde gücü barındırması sistemin dengesini belirlemektedir. Uluslararası ilişkiler düzleminde gücün toplandığı devlet sayısı sistemin hâkim yönetim biçimini belirlemektedir. Birçok çeşidi olan sistem dengesi iki veya çok kutupluluk olarak ayrılabilir (Horness, 2015, s. 152). Tek bir elde birleşen gücün yol açtığı belirsizlik ise ancak diğer devletlerin dengelediği sistem üzerinden normale dönmektedir. Devletler dengeleme yoluna giderek güçlerini eşitleyebilmektedir. Böylece güvenliğe tehdit oluşturacak unsurları ortadan kaldırmaktadır. Bu yapılar arasında iki kutuplu sistem devletlerin güvenliği için oldukça önemlidir (Vasquez, 2003, s. 438). Snyder için de çok kutuplu sistem yerine iki kutuplu sistemin getirileri daha pozitif olmaktadır. Realist bloğun çoğunlukla onayladığı iki kutuplu sistem tarihsel olarak belirsizlik içerse dahi istikrar çemberinde değerlendirildiğinde çok kutuplu sistemin ötesinde bir güvenlik sunmaktadır (Snyder J. , 1991, s. 319).

Morton Kaplan'ın on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıl Avrupa'sında vücut bulan ve buradan yola çıkılarak geliştirdiği güç dengesi sistemi, beş büyük devletin olduğu ve bu devletlerin gücünün eşit olduğu varsayımıyla sistem içerisindeki oyuncuların analizine dayanmaktadır. Güç dengesi sistemini özetleyecek olursak, beş eşit güçteki devletten biri diğer dördünden daha üstün güce sahip olup dengeyi bozmaya yönelik girişimde bulunduğu diğer devletlerin, güç kapasitesini artırmak isteyen devlete karşı ittifak oluşturacağı bir girişim olarak ele alınabilir (Arı, 1990, s. 105). Burada varsayım olarak bahsi geçse de aslında gerçekte mevcut uluslararası ilişkiler sistemi içerisinde görünen yapılanma modelinin günümüz BMGK örneğinde bulunduğu söylenebilir.

Güç konusunda kabiliyet sahibi olmayan devletler, güç kapasitesini artırmış olan devletlere karşı kendi varlıklarını sürdürebilmek adına güç dengesinden faydalanmaktadır. Devletlerin çıkarları vardır ve bunları muhafaza edebilmek için güce sahip olmaları gerekmektedir (Viotti & Kauppi, 2012, s. 40-41). Güç dengesi sisteminde devletler yapı içerisinde güç kapasitelerine göre belirlenebilir. Devletler güç dengesi içerisinde güçlerini maksimize etmeye çalışarak güç artırımı ile kendilerini dış tehditlerden korumaya çalışmaktadırlar (McKinlay & Little, 1977, s. 71).

Güç konusunda yapılan tartışmaların bir boyutu da *power diffusion* (güç dağıtımı) ve *power transition* (güç geçişi) üzerinden ilerlemektedir. *Power diffusion* meselesine bakılacak olursa öncelikle devletin uluslararası siyasette en önemli aktör olarak varlığını sürdürdüğü bir tarih sonunda gücü dağılmış ve sahneye yeni aktörler çıkmıştır. Güç konusunda müteahkim görünen devletlerin güçlerini yeni aktörlerle paylaşması *power diffusion* nosyonunu oluşturmuştur (Nye, 2011, s. 113). Örneğin siber alanın uluslararası ilişkiler yüzeyine çıkarak yeni bir transformasyon oluşturması devlet, birey veya şirketler bazında gerçekleştirilen ve ağır hasarlar veren saldırıların gerçekleşmesi bu meselenin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Devletlerin her şeye hâkim olduğu ve anarşi ortamını oluşturduğu doğada mutlak hiyerarşisini yıkan başka alanların olması ve sorumlularının tespitinin devletleri aşması bir *dağıtım* meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Nye, 2011, s. 132).

Power transition kavramını ise gücün bir devletten diğerine taşınması olarak tanımlayabiliriz. Nye'in transion hakkındaki görüşleri, bir döngü içerisinde ilerleyen bu nosyonda hegemonik güç olmak isteyen devletin gücü alması ve daha sonra güç geçişinin yaşanması olarak özetlenebilir (Nye, 2011, s. 153-155). Tabi burada göz ardı edilmemesi gereken husus bu geçişin dinamikleri olmalıdır. Aktörler üzerinden bir geçiş yaşanmasının analiz noktasını devletler değil sistemin kendisi olduğunu görebilmek güvenlik açısından karşılaşılabilecek sorunları daha iyi değerlendirebilmek açısından oldukça önemlidir.

Devletlerin kendi içerisinde veya dışarısında güvenlik sağlamak dışında amaçları da elbet mevcuttur fakat en önemli ve temel güdüsü güvenliğin oluşumunu sağlamaktır. Güvenlik nosyonunun çeşitlenmesi güvenlik güdüsü açısından da önemli görülmektedir. Devletlerin temelde farklılaştırdıkları güvenlik anlayışları uluslararası alandaki politikalarını oluşturmaktadır. Realist blok açısından da güvenlik hususu farklılaşarak tanımlanabilmektedir. Neorealist blok için güvenlik temel mesele halini almış ve devletin farklı amaçları içerisinde sıraladığımız hususları elde edebilmesi için öncelikli olarak güvenliğini inşa etmesi elzem görülmüştür. Güvenlik meselesinin sağlanması durumunda devlet başka amaçlarına yönelebilecektir (Kardaş, 2014, s. 326-321).

Sistemin yapısını ön plana alan neorealistler dış politikaların da bu yapı üzerinden çeşitlendiğini öne sürmüşlerdir. Güvenlik ikilemine bu açıdan yaklaşırsa her aktör kendi içindeki unsurlar (*teknolojiyi kullanma kapasitesi, coğrafya, uluslararası veya bölgesel dengeler*) üzerinden değerlendirilmekte ve bu da aktörlerin dış politikalarını etkilemektedir (Taliaferro, 2000, s. 159).

Realist blok için önemli varsayımlardan biri de kendine yardım sistemidir. Thomas Hobbes'un doğa durumunu tanımlarken ifade ettiği gibi uluslararası sistemdeki merkezi otorite yoksunluğu (Beitz, 1999, s. 28) içerisinde geliştirilen self-help çerçevesi olayların ve anarşik düzenin getirilerinin anlamlandırılması adına önemlidir. Uluslararası kuralsızlığın mevcut olduğu dünya sisteminde aktörlerin kendi güvenliklerini sağlama almaları için ihtiyaç duyduğu birtakım oluşumlar vardır. Realist çerçevede sağlanamayan kural koyucuların varlığı uluslararası literatüre kendi kendine yardım adıyla girmiştir. Aktörlerin kendi güvenliklerini yine kendilerinin sağlaması olarak bilinen bu söylemde güvenlik sağlamak isteyen devlet gücünü artırarak kendi başının çaresine bakmaktadır. Anarşik yapı içerisinde güvenliğin sağlanması ve devletin bekası kendine yardım ile mümkün görülmüştür (Ikenberry & Mastanduno, 2003, s. 110).

3. SALDIRGAN&SAVUNMACI REALİST BLOK İŞİĞİNDE GÜVENLİĞİN YORUMU

Hobbesçu olarak bilinen (Rose, 1998, s. 149), John Mearsheimer tarafından ortaya atılan ve daha saldırgan politikaları ve eylem içeren hareketliliği bünyesinde barındıran, yıkıcı, atak ve güç maksimizasyonu üzerine inşa olunan saldırgan realizm, realizmin alt yapısında yer alan bir fikir oluşumu ve yol izleme haritasıdır. Bu haritaya baktığımızda saldırgan tutumların realizmin doğasından geldiğini savunan Mersheimer'a göre, (Mearsheimer, 2001, s. xii) güvenlik siyasal bütünlüğün korunması ve toprakların güvence altına alınması bağlamında önemlidir (Mearsheimer, 2001, s. 31).

Üst otoriteden yoksunluk, devletleri tarih boyunca karşı karşıya getirmiş, büyük mücadelelerin içine sokmuştur. Saldırgan realizme göre, devletler anarşi durumunda agresif politikalar izlemekte ve kendi gücünü yükseltmek için çaba göstermektedirler. Amacı yayılcı bir politika izlemek olan devletler güçlerini artırarak genişleme peşinde koşmakta ve saldırgan tutum sergilemektedirler. Revizyonist devlet görüşünü destekleyen saldırgan realizm düşünürleri, devletlerin ulusal güçlerini maksimize ederek çıkarlarını gerçekleştirmek ve diğer devletlerin tehditlerinden korunmak için saldırgan bir yapıya sahip olduklarını savunmaktadır. Saldırgan realistlere göre, -bir sonra değerlendireceğimiz savunmacı realizm adı altında ele alınan- statükocu devletler uluslararası sistemde varlığına daha az rastlanılan bir yapılanma türüdür (Viotti & Kauppi, 2012, s. 64).

Genişlemeci olarak adlandırılan saldırgan devletler tüm bu agresif tutum ile izlediği politikaların kâr marjını hesaplamakta ve zararını göz önünde bulundurmaktadır. Kârı yüksek bir hamle peşindeki devlet zararın minimuma indiği politikaları tercih etmektedirler (Mearsheimer, 2001, s. 52). Hâkim anarşi ortamının sınırsızlığı içerisinde saldırgan tutum ile egemenlik ve bağımsızlıkla kutsanmış devletler güvenlik üzerinde enikonu durmuşlardır. Böylesi ortam şartlarında güvenliklerini sağlayacak otoritesizlik, aktörleri kendi güvenliklerini garanti altına alma yoluna itmiştir. Self- help sistemi dahilinde düşünülürse her bağımsız aktör kendi hayatta kalma mücadelesinden sorumlu olmaktadır ve bu güvensizlik ortamında inşa edeceği güvenlik alanını da kendi çabasıyla elde etmektedir. Saldırgan realizm tamda bu noktada güç ve güvenliğin birlikte anlamlı olduğundan bahsetmektedir. Güç ve güvenlik nosyonu üzerinden uluslararası ilişkileri okuyan saldırgan realizm ortak bir bakış açısıyla, gücü elinde bulunduran bir devletin kendi güvenliğini sağlayacağını söylemektedir (Arı, 2009, s. 110).

Genişleme yoluyla güvenlik kazanma stratejisi Snyder'e göre nadiren etkili olmakla birlikte altında yatan nedenler uluslararası siyasetin iki önemli argümanı ile çelişki içerisinde. Biri güç dengesi, diğeri ise artan maliyet (Snyder J. , 1991, s. 6). Böylece genişlemeci bir yol izleyen saldırgan realizm anlayışı ile hareket alanı belirlenmiş olan bir devlet hem dengeleri bozmakta hem de kaldıramayacağı maliyetlerin altına girmekte olduğundan iyimser okunmayacak sonuçlar doğurmaktadır. Güvenliği sarsacak bir çatışmanın ön koşulu maliyet tablosunu ve kâr marjını iyi hesaplamaktan geçmektedir (Jervis, 1978, s. 174).

Sistem içerisindeki büyük gücü elinde bulunduran bir aktör kendisi için oluşturduğu stratejik unsurlara göre hareket ederek çıkarlarını korumaktadır. Kendi tahmin edilemez olan çıkarlarını korurken diğeri devletin

çıkarlarını önemsememektedir (Gellman, 1988, s. 254). Realist görüşe göre devletler anarşi ortamında kendi güvenliklerini garanti altına almak için kaçınılmaz olarak saldırgan tutumlar izleyebilmektedir (Snyder J. , 1991, s. 10). Saldırgan realist blok üzerine bir örnek verilmek gerekirse ABD'nin 11 Eylül sonrası tutum ve tavırlarına bakılabilir (Snyder G. H., 2002, s. 168).

Ana hatlarıyla realizmin güvenlik anlayışına farklı bir bakış geliştiren savunmacı realistler ise saldırgan realistlerin tersi iddiaları söylemlerine ekleyerek güvenlik ikilemi kavramıyla güç maksimizasyonu üzerine vurgu yapılmasının devletleri tehde sürüklediğini varsaymaktadırlar. Sistemin anarşik yapılanmasında güç bağımlılığının, kaos ortamını tetiklediğini ve daha büyük sorunlar doğurduğunu söylemişlerdir (Balcı & Kardaş, 2014, s. 130).

Savunmacı realizm, denge unsuru ile devletlerin güç yarışına girmediğini, mevcut uluslararası ilişkiler düzeninin korunduğunu yani statükocu bir politika izlenmesinin güvenlik açısından önemini savunmaktadır (Glaser, 2010, s. 38). Statükocu savunmacı realizmde devletler çoğu zaman güç mücadelesine girerek kazanç elde etmenin yerine korkularını ön plana çıkararak statükocu bir yol izlemektedir (Jervis, 2003, s. 289).

Savunmacı realist bloğun önemli isimlerinden olan Kenneth Waltz yapıyı ön plana alarak uluslararası ilişkileri sistem üzerinden analiz etmiştir. Waltz'a göre anarşinin doğası, devletleri güç üzerinden hareket ederek güvenlik arayışına sürüklemektedir. Self-help sistemini öne çıkaran Waltz'a göre (Waltz, 1979, s. 195) devletler savunmacı halde bekler, güçlerini artırarak son seviyesine ulaştırma peşinde değildir. Aksi halde devletlerin güçlerini artırarak maksimize etmek için çalışmaları asıl felaketi getirmektedir. Güç kapasitesi bir yere kadar çıktıktan sonra o seviyeyi aşarsa dengeyi zorlamış olacaktır. Böylece güç ile güvenlik unsurlarının orantısız sorunu ortaya çıkmaktadır. Gücünü artıran bir devlet için güvensiz sonuçların inşa olması aynı doğrultuda gerçekleşmektedir (Aron, 2017, s. 72).

Charles Glaser, mevcut düzeni korumanın önemini vurgularken rekabetin devletler için yıkıcı sonuçları olabileceğinin altını çizmiştir. İş birliği yapılma olasılığını düşüren durumlar olduğu kadar iş birliği yapılmasını ve devletlerin ortak kararlar almasını destekleyen durumlar da mevcuttur. Fakat rekabet hali dışında olmak devletlerin asıl konusu güvenlik için oldukça önemlidir (Glaser, 1994-95, s. 51-53).

Waltz'a göre gücü elinde bulunduran tek kutuplu sistemde devletlerden birine atfedilen süper güç ancak dış dengeleme yoluyla dengelenmekte ve bu durum içinse diğer devletlerin güç kapasitelerini tek bir elde toplaması gerekmektedir. Saldırgan bir tutuma yol açan tek elde güç birikmesi diğer devletler üzerinde tehdit oluşturarak güvenliğe zarar vermektedir. Kutupların çeşitliliği, güvenliği sağlayıcı bir unsur oluşturmaktadır (Waltz, 2000, s. 5).

Savunmacı realizm gücü maksimize ederek üstün bir güç elde edip hegemonya kurmaktan ziyade güç dengesini önemser. Güç belli bir seviyeye ulaştıktan sonra artık yeteri kadar hakimiyet alanı olan devlet diğer devletleri rekabete ve hırsa sürüklememek için dengeleme arayışına girmektedir. Savunmacı realizm statükocu devletler düzenini savunur ve hali hazırda dengeli bir durumu kabul etmektedir (Schweller, 2004, s. 182). Denge nosyonunun vücut bulduğu savunmacı realizm, güçler arası stratejik çıkarılara dokunmadan hareket edebilmenin mümkün olabileceğini savunmaktadır. Uluslararası alanda fiziksel bir güvenlik arayışında bulunan realizm iş birliği nosyonlarını kabullenmekte olsa da asıl mesele bu iş birliklerinin sürdürülmesidir (Smith, 1995, s. 23).

Stephan Walt savunmacı realizme katkı sağlamış realist blok teorisyenlerindedir. Tehdit dengesi ile güç dengesini iyileştirmeyi amaçlamıştır. Aktörler herhangi bir tehdit algıladıklarında bu tehdidi dengeleyecek unsurları geliştirerek dengeleyici davranışlar sergilemektedirler. Walt'a göre dengeleme kuraldır ve devletler dengeleme ile bandwagoning yoluyla güvende olduklarından çok daha güvendedirler. Walt, statükocu devletlerin tehditten kaçındıklarını ve böylece savunma politikaları geliştirerek dış politikalarını buna göre düzenlediklerini belirtmiştir (Walt S. , 1985, s. 4). Savunmacı bir tutum büyük güçlerin çıkarları için inşa edilmiş bir temeldedir. Büyük güçler tehlikelere karşı statükocu bir güvenliği tercih edebilir (Schweller, 1994, s. 101).

Güç sonuna kadar artırılan ve artması için çabalanan bir nosyon olmaktan çok dengeleme aracı olarak kullanılması gereken ve herhangi bir saldırıya karşı güvenliği garanti altına almayı hedefleyen bir nosyondur. Savunmacı tutumun avantajlı olduğu uluslararası sistemde saldırgan bir devlet rolünü üstlenmenin, savunmacı bir devlet statüsünde kalmaktan çok daha fazla zarar verici ve yıkıcı etkileri olan bir durum olduğunu ve dengesizlik inşa ettiğini vurgulanmıştır (Waltz & Quester, 1982, s. 109).

Waltz'a göre sistem içerisinde güç dengesi olsun ya da olmasın devletler dengeleme arayışına gireceklerdir. Denge bozulduğunda tekrar yerine dengeleme unsurları inşa edilerek sistemin doğal dengesi sağlanabilmektedir. Sistemde istikrarı sağlayan denge, tekrar eden bir dönüşüm içerisinde kendisini onararak yenilenebilmektedir (Waltz, 1979, s. 128).

Nükleer silahlanmayı, Waltz, sistemi dengeleyen ve barışın oluşmasını sağlayan önemli bir unsur olarak görmektedir (Waltz, 1967, s. 220). Silahlanma arttığında sistem içerisindeki dengeler yerini bularak tehdit hususu ortadan kalkmakta (Waltz, 1997, s. 159) ve iki kutuplu sistemin dengeleyiciliği savaşlar ve çatışma durumları konusunda caydırıcılık oluşturmaktadır. Bu caydırıcılık ise anarşi ortamında güvenliğin korunmasını sağlamak adına önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Waltz & Quester, 1982, s. 115).

Sistem içerisindeki devletlerin herhangi bir tehdit algıladıklarında siyasetlerini yönlendirdikleri ve yönettikleri politikaların düzlemini belirleyen yollar bulunmaktadır. Ulus-devletin güvenliğini korumak için stratejiler ortaya koyan realist blok teorisyenleri, barış ortamını mevcut düzen içerisinde oluşturmak için bazı çatışmadan alıkoyucu arayışlar geliştirmişlerdir. Bunlardan biri de dengeleme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dengeleme nosyonu, güç artırımı yoluna giden bir devletin diğer devletler tarafından tehdit algısına düşmesi veya karşılaştığı kendi kapasitesinden daha üstün bir devlete karşı diğer devletlerle iş birliklerini mümkün kılarak güçlerini veya güçsüz olduğu kapasitesini dengeleyecek iş birliği halidir. Dengeleme yolunu seçen devletler, diğer tehdit hissettiği devlete karşı gücünü artıracak hamlelerle güvenlik kaygısına sebep olan unsurların etkisini azaltmaktadır (Nexon, 2009, s. 331).

Dengeleme stratejileri neorealist teorisyenlere göre farklılık göstermektedir. Mearsheimer'a göre dengeleme, herhangi bir saldırgan tutumdaki devlete karşı seçilen mantıklı bir yoldur ve sistem içerisinde yalnız olan devletler tehlike durumlarına karşı dengelemeye gitmektedir (Mearsheimer, 2001, s. 166).

Dengeleme sonrasında bir diğer strateji türü ise bandwagoning olarak karşımıza çıkmaktadır. Bandwagoning gücü elinde bulundurma kapasitesi olmayan devletlerin uluslararası ilişkiler düzleminde hayatta kalmak ve kutsal olarak gördükleri egemenlik ve topraklarının korunması adına güç kullanma kapasitesi bulunan güçlü bir devletin peşine takılma olarak görülebilir (Balcı & Kardaş, 2014, s. 130). Mearsheimer'a göre dengeleme stratejisi yerine bandwagoning güçsüz olarak devletlerin tercih ettiği bir yöntemdir. (Mearsheimer, 2001, s. 163) Schweller'a göre devletlerin hayatta kalmaları için sistem içerisinde başka devletlerle iş birliği yaparak çıkarlarını koruması yoluna gitmesi gerekmektedir (Schweller, 1998).

Bandwagoning stratejisi Waltz tarafından iki tür altında incelenmiştir. İlk olarak saldırgan bandwagoning, bir devletin, karşısında tehdit oluşturan devlete iş birliği içerisine girmesi olarak nitelendirirken, savunmacı bandwagoning ise yatıştırma yolunu tercih eden devletin saldırgan devletten kurtulmak için giriştiği strateji türüdür (Özlük, 2017, s. 247).

Güvenliği sağlamak ve çatışmalara karşı kendi gardını almaya yönelik stratejilerden bir diğeri de buck-passing olarak tanımlanmıştır. Sorumluluğu devretmek olarak bilinen strateji aslında büyük güçlere karşı vermiş olduğu mücadelede çatışmadan kaçınarak sorumluluğu diğer devletlere bırakmak olarak özetlenebilir. Böyle bir durum içerisinde saldırgan önleme gereksiniminin bilincinde olan devlet başka bir devleti araya sokarak zahmetle yürüteceği ve maliyetli olan bu görevi devretmekte, kendisi ise sorumluluktan kaçmaktadır (Mearsheimer, 2001, s. 158). Böylece devletler maliyeti yüksek bir çatışmanın yükünü başkasına devretmiş olacaktırlar.

4. REALİST GÜVENLİK PERSPEKTİFİNDEN OFFSHORE DENGELEME: ABD'NİN AFGANİSTAN'DAN ÇEKİLMESİ

1945'ten beri ABD'nin büyük güç olma stratejisi ile hareket ettiği dış politik yaklaşımında, sistem üzerinde kendi gücünü maksimize ederek rakip devletleri engellemek üzerine kurulu bir yol izlemiştir. Genişlemeci bir politika ile güvenliği için gücünün ve siyasetinin sınırlarını uzak coğrafyalara ulaştırma çabasıdaki ABD (Layne, 1997, s. 88) Soğuk Savaş bitiminde dahi uzak coğrafyalardaki bu varlığını genişleme çabasına devam etmiştir. Bush'un yeni dünya düzeninde de aynı etkiler sürmüştür (Layne, 1997, s. 91).

11 Eylül sonrası Bush doktrininin açılımı bağlamındaki önalıcı/önleyici savaş kapsamında Afganistan müdahalesini gerçekleştiren ABD, küresel terörizme karşı realist argümanlar ışığında dış politikasına bir yol haritası çizmiştir (Quester, 2005, s. 17). Saldırgan bir tutumu dış politika aracı haline getirerek siyasi çıkarlarını ön plana tutmuştur (Hook & Spainer, 2014, s. 292). Mearsheimer'ın güvenlik ve hareket alanında kapsamlı bir genişleme için saldırgan bir tutum ile hegemonya peşinde olduklarını iddia ettiği büyük güçler tezi pratikte 11 Eylül sonrası kendisine siyaset alanında yer edinmiştir (Yordán, 2006, s. 125). Revizyonist bir yorum içeren ABD siyaseti etkinliğinin olmadığı bölgelere gücünü yoğunlaştırması ile hegemonyasını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Afganistan'a giriş nedenleri arasında Talibanı yok ederek Orta Asya'da kendi etkisini hissettireceği bir ülke oluşturma çabası olan ABD, (Yordán, 2006, s. 143) bugün Taliban ile anlaşarak uzun süreli rejim kontrolünü sona erdirmiştir.

11 Eylül olayları sonucunda Afganistan'ı işgal eden ABD geri adım atarak bölgeden çekilmiştir. 20 yıllık bir işgalin hikayesi Afganistan'ın Taliban'a teslim edilmesiyle sonlanmıştır. Yüksek ve alçak politika üzerinden yapılan analizle siyasi temelde askeri güvenliği görenek çevreye sosyo-ekonomik konuları alan

realist argümanlar düşünüldüğünde temel olarak askeri güvenliği önceleyen ABD politikası, gücü öncelikli mesele halinde görmektedir. ABD'nin uzak coğrafyalarda gösterdiği güvenlik arayışı realist bir tutumdan kaynaklanmaktadır.

ABD'nin küresel bir güç olma yolunda önem verdiği dış politikasının günümüz durumu offshore dengeleme ile özdeşleşmektedir. ABD'nin jeopolitik açıdan izole bir ülke konumunda olması maliyetli bir stratejiye gerek olmadan offshore dengeleme yöntemiyle güvenliğini ve gücünü maksimize etmesine imkân tanımaktadır (Mearsheimer & Walt, 2016, s. 72). Offshore dengeleme kendi jeopolitiğinden uzak coğrafyaları daha maliyetsiz şekilde yönetme üzerine bir dengeleme türü olarak görülmektedir. Realist düşüncenin ürünü olarak görülen bu dengeleme türü (Layne, 1997, s. 88) deniz ve hava gücü ile yürütülen stratejiye işaret etmektedir (Özlük, 2017, s. 242). ABD'nin askerlerini geri çekme kararı, daha az maliyetle ilerlemek ve imajını düzeltmek istemesi offshore bir dengeleme ile açıklanabilir. Uzak coğrafyalardan yürütülecek stratejiyle rakip devletleri sıkıştırma veya ABD karşıtı bir devletin veya diğer aktörlerin dengelenmesi adına kullanılabilir.

Yüksek maliyetler, yüksek riskleri dengelemek adına caydırıcılık olarak kullanılan offshore dengeleme, ABD'nin güvenliği ve hegemonyası için uzak coğrafyalardaki askeri varlığını sonlandırma olarak görülmektedir (Layne, 1997, s. 87). Offshore dengeleme ile ABD karada harcadığı güç ve refahın yerine daha geliştirilebilir kaynaklara yatırım yaparak gücünü bu yönde genişletebilecektir (Walt S. M., 2020, s. 79).

Küresel terörü durdurmak adına Afganistan, Irak ve Libya gibi ülkelerde yayılmasını istedikleri demokrasi için mevcut düzeni değiştirmeye ve dönüştürmeye çalışarak askeri gücünü kullanmaya çalışan ABD iyi kötü algısını derinleştirerek bölgede çatışma potansiyelini daha da artırmaktadır (Mearsheimer & Walt, 2016, s. 80). Offshore strateji, ABD'nin içine gireceği yoğun maliyetli çatışmalar yerine ABD'nin toprak bütünlüğünü daha da sağlamlaştırarak Avrasya'da bir hegemon yükselişini durdurmaya odaklı çok kutuplu dünya stratejisi olarak görülmektedir. ABD'nin Afganistan ve diğer ülkelerde yaptığı gibi ihraç etmeye çalıştığı demokrasiden geri adım atması, herhangi bir insani müdahale adı altında askeri güç kullanmaması yönünde ele alınmaktadır. Uzaktan ve ucuz bir üstünlük sağlama çabası olarak değerlendirilmektedir (Layne, 1997, s. 112).

Güvenliği sağlayarak ve savaşı önemli ölçüde azaltmak için önemli görülen offshore dengelemede, deniz aşırı herhangi bir kara harekâtı olmadan istediği coğrafyaya müdahale edebilme bir potansiyeli vardır. Offshore bir dengeleme için ABD'nin öncelikle bölgedeki aktörlere güvenmesi ve dengelerde bir bozulma olduğunda bölgeye müdahale etme ve yerel güç dengesini sağlaması önemlidir (Walt S. M., 2020, s. 77-78). Bu dengeleme türü ile terörizmin ve ABD karşıtlığının azalması beklenmektedir. ABD artık bir işgalci değil kurtarıcı olarak dengeleri yönetecektir ve bu da ABD'nin kaybolan imajını sağlamlaştırmak için oldukça hassas bir konudur (Mearsheimer & Walt, 2016, s. 75).

Afganistan'a giriş için temel oluşturan realist altyapı çıkışında da kendisine sağlam bir zemin inşa etmiştir. Genişlemeci yol izleyen bir saldırgan devlet karı yüksek bir hamle ile zararını minimuma indirmektedir (Mearsheimer, 2001, s. 52). ABD'nin Afganistan'ı işgal, sonrasında 2021 yılının Nisan ayına kadarki süreci baz alan bir raporda Pakistan ve Afganistan'da toplam maliyeti 2.313 trilyon dolar olduğu görülmektedir (Crawford & Lutz, 2021). Afganistan'da geçen 20 yıllık süreçte realist strateji açısından düşünülmesi gereken önemli hususlardan biri olan fayda maliyet hesabı yapıldığında ABD'nin büyük bir açmazda olduğu görülmektedir. Maliyet arttıkça düşen faydacı yaklaşımda bölgeden çekilmenin kalmaktan daha verimli sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

2010 yılında Lizbon Zirvesinde Afganistan'ın ele almasını isteyen NATO liderleri, 2014 yılı sonuna doğru Afgan hükümetine yönetimin devredilmesi hususunda açıklama yapmıştır. (NATO, 2010) ABD'nin Afganistan'dan çekilmek için attığı bu adım yeni değildir fakat 2020 yılında oluşturulan barış anlaşması ile çekilme süreci başlatılmıştır. Bu süreçte Afganistan'da kurulması düşünülen düzenin yerine oturmaması ABD tarafından olumsuz karşılanmış ve Trump Afganistan'da bulunan ABD varlığına olan çekincelerini dile getirmiştir (CRS Report, 2021, s. 6).

Trump dönemine kadar Afgan hükümeti ile görüşmeleri sürdüren ABD farklı bir strateji izleyerek 2018 yılında Taliban ile resmi olarak görüşme talebinde bulunmuştur. Şubat 2020 yılında ise ABD ve Taliban arasında imzalanan anlaşma ile geri çekilme süreci başlatılmıştır (CRS Report, 2021, s. 6). Fakat iş birliği oluşsa da realist bir bakış açısından iş birliğini sürdürmek oldukça zor görünmektedir. Her ne kadar barış süreci oluşturulmaya çalışılsa da bu Taliban'la yapılan anlaşmanın sonuçları ve ilerleyen zamanlarda bölgesel ve küresel yansımaları henüz netlik kazanmamıştır. Offshore dengeleme ile bölgede dengeleri değiştiren herhangi bir durumda ABD'nin bölgeye müdahale girişimi olasıdır.

Hem Trump yönetimi hem de Biden yönetimi Afganistan'dan çekilmek konusunda kararlı olsalar da Şubat 2020 barış anlaşması arkalarında gerçekten barışçıl sonuçlar bırakmamıştır. ABD Afgan merkezinin

çökeceğini ve uzun vadeli sonuçlarının düşünülmediği barış olmadan imzalanan bir barış anlaşması niteliği taşımaktadır (Cordesman & Hwang, 2021, s. 5).

Biden, BMGK'da yaptığı konuşmada Afganistan'daki ABD varlığının sonlandığını söylese de ABD yetkililerince Afganistan'daki savaşın ve terör ile verilen mücadelenin henüz bitmediğinin açıklanması hali hazırda net olan çekilme kararının üzerine gölge düşürmüştür. Fakat takip eden süreçte Biden Afganistan'da terörle mücadele kapsamında varlığını kara savaşı ile olmasa da gerekli durumlarda uzaktan sürdürebileceğini ifade etmiştir (Haltiwanger, 2021). Bu da ABD varlığının Orta Asya'da tamamen sonlanmadığını göstermekte ve iş birliği oluşturan sözleşme hükümlerinin şartlar değiştiğinde ortadan kalkabileceğinin bir ön uyarısı niteliği taşımaktadır. Offshore strateji bağlamında karadan çekilen ABD, yerinde askeri saldırılar, uzak coğrafyada kuvvet varlığı ve büyüyen maliyete göre stratejisini yönlendirmiştir.

ABD bölgesel olarak maliyeti yüksek operasyonları geride bırakmıştır. Kara operasyonlarını sonlandıran ABD uzaktan, daha az maliyetli bir müdahalelerin sinyalini de vermiştir. Daha önce Afganistan'da denemesini yaptığı ve 30 sivilin ölümü ile sonuçlanan insansız silahlı hava aracı (SİHA) saldırısı (Bağ M. , 2021) ya da Kabil'de IŞİD-K üyeleri tarafından gerçekleştirildiği düşünülen intihar saldırısının karşısında meşru müdafaa gerekçesini kullanarak SİHA ile karşılık vermesine bakıldığında (Aljazeera, 2021) ABD'nin uzak coğrafyalarda etkinliğini ve saldırılarını uzaktan yürüteceği bir dünyaya kapılarını çok daha deneyimli ve profesyonel şekilde açtığını görmekteyiz. Hedefi tam olarak sivillere dokunmaması profesyonel bir insansız hava saldırısının işaretidir. Ayrıca rakiplerine ve ABD karşıtı terörist eylemcilere verilmiş büyük bir göz dağı olarak okunması gerekmektedir. Uzak coğrafyadaki çatışmalarda offshore dengeleme ile hareket alanı belirleyen ABD'nin etkin şekilde varlığına devam etmesi halinde diğer aktörlerde güvenlik kaygılarının artacağı açıktır.

Realist argümandan daha uzak insani bir müdahale açısından bakıldığında ABD'nin imajını sarsan bir diğer unsur bölgeye oturmeyen düzen ve insani kayıplar olmuştur. Afganistan genelinde yapılan değerlendirmelerde 47 binden fazla Afgan ve 2 binden fazla Amerikan askerinin hayatını kaybettiği görülmektedir (Knickmeyer, 2021). Moral konular üzerinden analiz yapmayan realist blok düşünüldüğünde ABD'nin Afganistan'da varlığı da çıktığında bıraktığı ortam da evrensel ahlaki değerler ile örtüşmemektedir. Yeniden inşa adına bir çalışma yapıldığı gibi sivillerin hayati sorumluluğunun da alınmadığı görülmektedir. Silahsızlanmanın teşvik edilerek bölgeyi düzene kavuşturma çabasının altyapısı olmaması, demokrasinin üstten indirilme ve eksik uygulanması Afganistan'da Afgan halkının refahının sağlanamamasının sebeplerindedir. Fakat demokrasi ihracatını durduran bir yol haritası niteliğindeki offshore dengeleme, Afganistan'dan çekilen ABD'nin Ortadoğu'da da yaptığı demokrasi ihracatını durdurmaya yönelik bir strateji ile bağdaşmaktadır.

ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi bölgesel dengeleri ve rakip devletler üzerinden de değerlendirilmesi gerekmektedir. Uluslararası ilişkilerde olayların tek kazananı olmadığı gibi tek kaybedeni de olmamaktadır. ABD'nin hamlesi, Rusya ve Çin ile rekabetine daha güçlü odaklanabilmek adına bir girişim olarak değerlendirilmektedir. Biden, ABD'nin daha büyük idealler peşinde olduğu ve Rusya ile Çin'in ABD'nin zarar ettiği bir denklemde uzun süre durmasından yana olduklarını söylemiştir (Kinzer, 2021). Realist bir bakışta hegemon olma yarışında bulunan devletlerin çıkarlarının diğer ikincil meselelerin önüne geçtiği görülmektedir. Askeri varlığı karada sonlandıran ve zahmetli bir savaştan çıkan ABD uzaktan olsa da varlığını yakından hissettirdiği bir coğrafyada rakip devletlerine karşı güç maksimize etme yolunu seçmiştir.

Bölgesel düzeyde güç yarışındaki devletler için Afganistan, enerji güvenliği açısından oldukça önemlidir. ABD yetkilileri "Afganistan'ın enerji bakımından önemi, Orta Asya'dan Arap Denizi'ne petrol ve doğalgaz ihracatı için potansiyel geçiş rotası olmasından kaynaklanır. Afganistan üzerinden geçecek milyarlarca dolarlık petrol ve gaz ihraç hatları projeleri bulunmaktadır." açıklaması ile Afganistan'ın önemini dile getirmiştir (Şeyhanlıoğlu, 2021).

Çin yıllardır küresel savaşlardan ve müdahalelerden uzak durarak geliştirdiği ekonomisi, genişlettiği gücü offshore bir dengeleme örneğidir. ABD ise Çin gibi uzaktan ama daha etkili bir strateji ile gücünü çoğaltmaya odaklanmıştır (Walt S. M., 2020, s. 79). Realist siyasette dikkat edilen bir dinamik olarak güç maksimizasyonu bağlamında Çin'in gücünü artırma çabasını tehdit olarak algılayan ABD güvenlik ikilemi altyapısı ile hareket alanını belirlemektedir. Çin'in hem bölgesel hem de küresel düzeyde idealize ettiği hedeflerine ulaşmak istemesi Afganistan'a bakışını etkilemektedir.

Kuşak yol projesi kapsamında Orta Asya'nın merkezinde bulunan Afganistan'a uygun altyapı ve ulaştırmanın sağlanması Çin için önemli konulardan biridir. Bu hususta Taliban yönetimi ile ılımlı ilişkiler geliştirmek isteyen Çin, Afganistan'daki büyükelçiliğini kapatmamıştır. Menfi bir yaklaşımla reel bir tutum sergileyen Çin güvenlik açısından düzensiz bir Afganistan'ı risk olarak görmektedir (Goulard, 2021). Taliban ise bu çağrıyı cevapsız bırakmayarak Çin'e yakın bir tutum izlemiştir (Bağ M. , 2021).

Doğu Türkistan bölgesindeki İslami hareketlere ön ayak olmamak adına Afganistan'da İslami bir devletin yükselişine dair endişeleri bulunan Çin, barış ve güvenliğin sağlanması için istikrarın hedefleri doğrultusunda ilerlemesini önemsemektedir (Mustafa, Ahmed, & Junaid, 2020, s. 425). Taliban heyeti ile görüşerek endişelerini ve beklentilerini dile getiren Çin, Taliban'ın Doğu Türkistan İslami Hareketi ile mücadelede kendi yanlarında yer almasını isteyerek ABD'nin çekilmesini başarısızlık olarak nitelemiştir (Euronews, 2021).

ABD'nin bölgeden çekilmesi üzerine ortaya çıkan derin stratejik yoksunluğun Hindistan tarafından yönetilmesi Çin'in çekincelerini çoğaltmaktadır. Çin'in yükselen politik gücü karşısında ABD'nin küresel çıkarları politik siyasetini etkilemektedir. Hindistan'ı Çin'i çevreleme konusunda önemli bir müttefik olarak görmektedir (Tamer, 2021). Asya-Pasifik yerine Hint Pasifik kullanımı, ABD'nin daha geniş kapsamlı ve yeni bir rol üstlendiği Asya politikası ile Çin'e karşı ortaklık geliştirme çabalarını göstermektedir (Detsch, 2021).

Rusya ise ABD ve NATO güçlerinin Afganistan'a komşu ülkelere yerleşmesinin önüne geçilmesi gerektiğini söylemiştir. Afganistan'ı kalkındırma çabasına girişen Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ise yirmi yıllık ülkeyi sömürenleri sorumlu tutmuş ve somut bir ilerleme kaydetmek için BM desteğinin önemine değinmiştir (Farms New Agency, 2021).

Afganistan'da meydana gelen kaos bölgenin istikrarsızlık ile boğuşmasına sebebiyet verebileceği gibi "ABD-Pakistan hattında bir gerilime, bölgede vekalet savaşlarının yürütülmesine, kitlesel mülteci akımına, Pakistan'da terörizmin artmasına" sebep olabilir (Noor, 2021, s. 14). ABD'nin Afganistan'daki hatalarından ders alması Çin, Rusya ve İran gibi rakiplerine karşı zayıflıklarını ve başarısızlıklarını gidermek adına oldukça önemlidir. ABD'nin Afganistan'da bir ulus inşa etmek istemesi savaşın daha da karmaşık bir hal almasını sağlamıştır. Afganistan'daki varlığı uluslararası terörizmi bitirmek değil isyan bastırmaya yönelik bir girişim olarak yorumlanmıştır. Rakip bölgesel aktörler ise bu süreci kendi lehlerine çevirecek bir strateji geliştirebilir (Cordesman & Hwang, 2021, s. 6).

Taliban'ın yeniden Afganistan'ı ele geçirmesi uluslararası güvenlik açısından sonuçları henüz kesin olmamakla birlikte herhangi bir güvenlik açığı doğurup doğurmayacağı ya da güvenlikle ilgili yaşanacak çok boyutlu bir kaymaya sebep olması durumunda ABD'nin kazancının nasıl etkileneceği netlik kazanmamıştır. Fakat açık olan şudur ki 11 Eylül öncesi Taliban'a gösterilen uluslararası güvenlik kaygısına ilişkin tepkilerden çok farklı bir ortamda varlıklarını ilan etmişlerdir (Pantucci & Basit, 2021, s. 1).

Sadece ABD genelinde değil bölgede bahsi geçen diğer devletler de incelendiğinde realizmin ağından kurtulamayan bir sistemin ürünü aktörlerin siyasi temasları öne çıkmaktadır. ABD'nin kendi güvenliğini korumak kisvesi altında gerçekleştirdiği tüm çatışma ortamları bunun göstergesi olmuştur. ABD'nin artan siyasi kırılma giderecek, insani anlamda veya küresel barış ve güvenlik anlamında -yapılacak doğru hamlelerden daha uzakta bir yol seçerek- kaçmaya çalıştığı tehlikeleri daha da ağırlaştırma riski bulunmaktadır (International Crisis Group, 2021, s. 31).

SONUÇ

Her daim savaşların olmamasının uluslararası ortamın güven ve istikrarı için ne kadar olumlu bulunduğu ortadadır. Anarşiye yapılan vurgu devletleri mevcut bir savaşın ortasında, daimî bir kendini savunma içerisinde göstermektedir. Bu savunma hali hegemon olma yarışı ve güç mücadeleleri ile zaman zaman yerini saldırgan boyutlara çıkarmakta fakat bunlar olmasa dahi sistem devletleri sürekli gardını almaya sürüklenmektedir. Bir yangının küçük bir kıvılcıma bağlı olması gibi devletlerin savaşa sürüklenmesi de çıkarların uyuşmadığı küçük anlara bağlı olabilmektedir. Ne var ki savaşın maliyetinin yüksekliği, kar-zarar bilançosu ve silahlanma gibi pek çok realist paradigmanın sözlüğüne terim olmuş kavramlar bu küçük anların önüne ket vurmaktadır.

Güvenliğin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi içerisinde fiziksel ve hayati ihtiyaçların akabinde ilk sırada yer alması, bu meselenin önemine yapılmış büyük atıflardan biri olmuştur. İnsani değerler dahilinde yaygın kabul gören 'güvende olmak' ihtiyacı devletlerin de aynı şekilde ihtiyaç duyduğu bir alana işaret etmektedir. Güvenliğin bu denli mühim olması, realist teorisinin 'güvensiz bir gezegen' olarak düşüncelerine yer etmiş sistemde de en çok yer edinen konulardan olması şaşırtıcı değildir. Uluslararası ilişkilerin güvenlik çerçevesi üzerinden okumasına baktığımızda egemenliğin, çıkarların ve bu çıkarlar için savaşan devletlerin güç mücadelelerini görmekteyiz.

Realist teori açısından güvenlik üzerine bir literatür taraması yapılan çalışmada güvenliğin realist paradigma için güç ve unsurları ile bağdaştırıldığı görülmüştür. Realist blok bugün çalışmalara konu olmakta ve özellikle güvenlik çalışmaları için teoriden pratiğe geçmiş bir yaşam alanını kendisinde bulmaktadır. Realizm, Neorealizm ve Neoklasik Realizm açısından pek çok tartışmalı konu olsa dahi ortaya atılmış olduğu önemli nosyonları uluslararası ilişkilerin yönünü belirlemekte ve siyasi araç olarak kullanılmaktadır. İki kutuplu sisteme yapmış olduğu vurgu, çatışmayı önleyici kaynaklar olarak güç dengesi öne çıkan kavramlardan olup pratikte pek çok mecraaya taşınmıştır. Çatışmayı önleyici, güvenliği sağlamak ve çıkarların

hakimiyeti ile oluşturulmuş balancing, bandwagoning ve buck passing gibi politikaya yön vermiş temel kavramları da günümüzde dahi siyasetlerine konu edinmiş ülkeler mevcuttur.

Bir devlet kendi üzerinden kâr zarar bilançosu ile çatışmaya görünür şekilde dahil olmasa bile vekalet savaşları, diplomatik çıkar çatışmaları, insani olduğu iddia edilen örgüt müdahaleleri, baskı grupları, sınır anlaşmazlıkları üzerinden diğer devlete desteği ve devlet eliyle değil, çoğu zaman hükümetlere bağlı 3. şirketler üzerinden faili meçhul siber saldırıları ile mevcut bir savaşın ortasında görünmez adamı oynayabilmektedir. Bu durumda uluslararası ilişkiler düzeninin acımasız ve çıkara dayalı boyutunu gözler önüne sermektedir. Kapsamından bahsettiğimiz realist paradigma ise devletin fikri varoluşuna ve pratikte görünen yansımasına yakın bir yol izleyerek bahsi geçen mevzuları pesimistik bakış açısı ile yansıtmaktadır.

11 Eylül'de -terör örgütlerine el altı veya el üstü desteği sürdürmesine rağmen- ABD, terörle mücadele kisvesini altında girdiği Afganistan'dan yirmi yıl sonra çıkmıştır. Değişen durumlara göre tutum değişirse de realizmin altyapısı ile sabitlenmiş ABD dış politikasının çıkar, güvenlik ve hegemonya için güç yarışı hiçbir zaman değişmeyen bir gerçekliktir. Küresel güvenliği etkileyebilecek ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi realist argümanların dış politikaya yansıması ile değerlendirmeye alınmıştır. Afganistan bölge güvenliği için önemli olduğu kadar enerji güvenliği adına da önemli bir geçiş ülkesidir. Karadan müdahaleyi durdurarak offshore dengeleme ile gerçekleşecek güvenlik stratejisi ABD'nin sarsılan imajını, ekonomisini, hegemonyasını geri almak adına önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aljazeera. (2021, Ağustos 30). US Says Drone Kills Suicide Bombers Targeting Kabul Airport. <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/29/afghanistan-explosion-near-kabul-airport> adresinden alındı
- Arı, T. (1990). Morton Kaplan ve Uluslararası Politikada Sistem Yaklaşımı. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, XI(1-2), 103-118.
- Arı, T. (2009). Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika. Bursa: Mkm.
- Arı, T. (2014). Uluslararası İlişkilerde Büyük Tartışmalar ve Post-Modern Teoriler. (der.) T. Arı, Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2- Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar (s. 1-47). içinde Bursa: Dora.
- Aron, R. (2017). Peace&War: A Theory International Relations. (çev.) D. J. Mahoney, B. C. Anderson, NY: Routledge.
- Ashley, R. (1984). The Poverty of Neorealism. International Organization, 38(2), 225-286.
- Bag, M. (2021, Eylül 19). ABD'den Afganistan'da drone saldırısı: Çam fıstığı toplayan 30 tarım işçisi öldü . Euronews: <https://tr.euronews.com/2019/09/19/abd-den-afganistan-da-drone-saldirisi-cam-fistigi-toplayan-30-tarim-iscisi-odu-iha> adresinden alındı
- Bag, M. (2021, Eylül 3). Taliban: 'Güvenilir dost' Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ni Aktif Olarak Destekleyeceğiz. Euronews: <https://tr.euronews.com/2021/09/03/taliban-guvenilir-dost-cin-in-kusak-ve-yol-girisimi-ni-aktif-olarak-destekleyecegiz> adresinden alındı
- Balcı, A., & Kardaş, T. (2014). Realizm. (ed.) Ş. Kardaş, A. Balcı. Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular (s. 119-134). içinde İstanbul: Küre Yayınları.
- Barnett, M. (1990). High Politics is Low Politics: The Domestic and Systemic Sources of Israeli Security Policy: 1967-1977. World Politics, 42(4), 529-562.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 5(18), 69-85.
- Beitz, C. R. (1999). Political Theory and International Relations: with a New Afterword by the Author. New Jersey: Princeton University Press.
- Cordesman, A. H., & Hwang, G. (2021). Learning the Right Lessons from the Afghan War. Center for Strategic and International Studies (CSIS).
- Covell, C. (2004). Hobbes, Realism and the Tradition of International Law. New York: Palgrave Macmillan.
- Crawford, N. C., & Lutz, C. (2021). Human and Budgetary Costs to Date of the U.S. War in Afghanistan. Brown University Watsons Intitue for International & Public Affairs.
- CRS Report. (2021). U.S. Military Withdrawal and Taliban Takeover in Afghanistan: Frequently Asked Questions. Congressional Research Service: Informing the Legislative Debate since 1914.
- Çalış, Ş., & Özlük, E. (2007). Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(17), 225-243.
- Detsch, J. (2021, Temmuz 30). How the U.S. Learned to Stop Worrying About the Pacific and Love the 'Indo-Pacific'. Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2021/07/30/biden-pacific-china/> adresinden alındı
- Euronews. (2021, Temmuz 29). Çin: Taliban'ın Doğu Türkistan İslami Hareketi ile Mücadele Etmesini Umuyoruz. <https://tr.euronews.com/2021/07/28/cin-d-sisleri-bakanl-g-taliban-n-dogu-turkistan-islami-hareketi-ile-mucadele-etmesini-umuy> adresinden alındı
- Farms New Agency. (2021, Ekim 27). Russian FM Calls on Afghanistan's Neighbors to Prevent NATO Presence on Their Territory. <https://www.farsnews.ir/en/news/14000805000432/Rssian-FM-Calls-n-Afghanisan%27s-Neighbrs-Preven-NATO-Presence-n-Their> adresinden alındı
- Gellman, P. (1988). Hans J. Morgenthau and the Legacy Political Realism. Review of International Studies, 14(4), 247-266.
- Gilpin, R. (1981). War and Change in World Politics. NY: Cambridge University Press.
- Glaser, C. L. (1994-95). Realist as Optimists: Cooperation as Self-Help. International Security, 19(3), 50-90.
- Glaser, C. L. (1997). The Security Dilemma Revisited. World Politics, 50(1), 171-201.
- Glaser, C. L. (2010). Rational Theory of International Politics: The Logic of Competition and Cooperation. Oxford: Princeton University Press.
- Goulard, S. (2021, Ağustos 21). Does the Belt and Road Have a Future in Taliban-ruled Afghanistan? The Diplomat: <https://thediplomat.com/2021/08/does-the-belt-and-road-have-a-future-in-taliban-ruled-afghanistan/> adresinden alındı
- Griffiths, M., Roach, S., & Solomon, M. (2009). Fifty Key Thinkers in International Relations 2. Edition. London: Routledge.
- Habertürk. (2020, Ekim 23). Ermeni askerleri söyledi: Karabağ Azerbaycan'dır. <https://www.haberturk.com/son-dakika-azerbaycan-ermenistan-ermeni-askerleri-soyledi-karabag-azerbaycan-dir-haberler-2845008> adresinden alındı
- Haltiwanger, J. (2021, Eylül 2021). Top US General says War in Afghanistan is 'not over,' Despite Biden Repeatedly Saying It's Done. Business Insider: <https://www.businessinsider.com/top-general-says-afghanistan-war-not-over-despite-biden-claims-2021-9> adresinden alındı
- Herz, J. H. (1950). Political Ideas and Political Reality. The Western Political Quarterly, 3(2), 161-178.
- Hobbes, T. (1996). Leviathan. (ed.) R. Tuck , UK: Cambridge University Press.
- Hook, S. W., & Spainer, J. (2014). Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze (çev.) Ö. Zihinoğlu Tanırlı. İstanbul: İnkılap.

- Horness, P. (2015). Understanding Paradigms and Polarity in International Relations. 跡見学園女子大学人文学フォーラム(13), 144-155.
- Ikenberry, J. G., & Mastanduno, M. (2003). *International Relations Theory and the Asia-Pacific*. NY: Columbia University Press.
- International Crisis Group. (2021, Eylül 17). Overkill: Reforming the Legal Basis for the U.S. War on Terror. NY.
- Jackson, M., & Moore, T. (2006). Machiavelli's Walls: The Legacy of Realism in International Relations. *International Politics*, 53(4), 447-465.
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 30(2), 167-214.
- Jervis, R. (2003). Realism, Neoliberalism, and Cooperation: Understanding the Debate. (ed.) C. Elman, M. F. Elman. *Progress in International Relations Theory: Appraising the Field*. içinde London: MIT Press.
- Kardaş, T. (2014). Güvenlik. (ed.)Ş. Kardaş, A. Balcı. *Uluslararası İlişkiler Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*. içinde İstanbul: Küre Yayınları.
- Kinzer, S. (2021, Eylül 9). The limits of Biden's Foreign-policy Conversion. *Boston Globe*: https://www.bostonglobe.com/2021/09/09/opinion/limits-bidens-foreign-policy-conversion/?pl=BGSearch_Overlay_Results adresinden alındı
- Knickmeyer, E. (2021, Ağustos 17). Costs of the Afghanistan War, in *Lives and Dollars*. *Ap News*: <https://apnews.com/article/middle-east-business-afghanistan-43d8f53b35e80ec18c130cd683e1a38f> adresinden alındı
- Layne, C. (1997). From Preponderance to Offshore Balancing: America's Future Grand Strategy. *International Security*, 22(1), 86-124.
- Lee, G. G. (2002). To Be Long or Not to Be Long-That Is the Question: The Contradiction of Time- Horizon in Offensive Realism. *Security Studies*, 12(2), 196-217.
- Levy, J. S. (1989). *Domestic Politics and War*, (der.), R. I. Rotberg, T. K. Rabb. The Origin and Prevention of Major Wars. içinde Cambridge: Cambridge University Press.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*(50).
- McKinlay, R., & Little, R. (1977). A Foreign Policy Model of U.S. Bilateral Aid Allocation. *World Politics*, 30(1), 58-86.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. London: W. W. Norton&Company.
- Mearsheimer, J. J. (2002). Realism the Real World and the Academy. *Realism and Institutionalism in International Studies*, 23-33.
- Mearsheimer, J. J. (2013). *Structural Realism* (der.)T. Dunne, M. Kurki; S. Smith. *International Relations Theories: Discipline and Diversity 3th Edition*. içinde Oxford: Oxford University Press.
- Mearsheimer, J. J., & Walt, S. M. (2016). The Case for Offshore Balancing: A Superior U.S. Grand Strategy. *Foreign Affairs*, 95(4), 70-83.
- Miller, J. D. (1991). E. H. Carr: The Realist's Realist. *The National Interest*(25), 65-71.
- Morgenthau, H. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. NY: Alfred A. Knopf.
- Mustafa, G., Ahmed, M., & Junaid, A. (2020). Role of China and Iran in Afghanistan Peace Process. *Sir Syed Journal of Education & Social Research (SJESR)*, 424-432.
- NATO. (2010, 11 20). Lisbon Summit Declaration. https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm adresinden alındı
- Nexon, D. (2009). The Balance of Power in the Balance. *World Politics*, 61(2), 330-359.
- Noor, S. (2021). The Taliban's Ascendance in Afghanistan: Implications for Pakistan. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 13(4), 14-18.
- Nye, J. S. (2011). *The Future of Power*. NY: Public Affairs.
- Örmeci, O., & Kısacık, S. (2018). *Rusya Siyaseti ve Rus Dış Politikası: Teorik Çerçeve- Tarihsel Arka Plan- Örnek Olaylar*. Ankara: Seçkin.
- Özlük, E. (2017). Dengeleme mi Peşine Takılmak mı?: Dış Politika Stratejilerini Yeniden Düşünmek. *Gazi Akademik Bakış*, 10(20), 221-263.
- Pantucci, R., & Basit, A. (2021). Post-Taliban Takeover. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 13(4), 1-7.
- Preece, J. J. (2011). *Security in International Relations*. London: LSE.
- Quester, G. H. (2005). The Bush Foreign Policy and The Good Society. *The Good Society*, 14(3), 15-21.
- Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1).
- Russett, B. (2013). *Liberalism* (der.) T. Dunne, M. Kurki; S. Smith. T. (der.)Dunne, M. Kurki, & S. Smith içinde, *International Relations Theories: Discipline and Diversity 3th Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back in. *International Security*, 19(1), 72-107.
- Schweller, R. L. (1998). *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*. NY: Columbia University Press.
- Schweller, R. L. (2004). Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing. *International Security*, 29(2), 159-201.
- Singer, D. J. (2006). Uluslararası İlişkilerde Analiz Düzeyi Meselesi. *Uluslararası İlişkiler*, 3(11), 3-24.

- Smith, S. (1995). *The Self-Images of a Discipline: A Genealogy of International Relations Theory* (ed.) K. Booth, S. Smith. *International Relations Theory Today* (s. 1-37). içinde Cambridge: Polity Press.
- Snyder, G. H. (1984). *The Security Dilemma in Alliance Politics*. *World Politics*, 36(461-495).
- Snyder, G. H. (2002). *Mearsheimer's World- Offensive Realism and the Struggle for Security: A Review Essay*. *International Security*, 27(1), 149-173.
- Snyder, J. (1991). *Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambition*. (ed.)R. J. Art, R. Jervis; S. M. Walt, Ithaca: Cornell University.
- Spindler, M. (2013). *International Relations: A Self-Study Guide to Theory*. Berlin: Barbara Budrich.
- Şeyhanlıoğlu, H. (2021, Haziran 24). *Afghanistan and Turkey between US, China and Oil Companies*. Foreign Policy Institute: <https://foreignpolicy.org.tr/afghanistan-and-turkey-between-us-china-and-oil-companies/> adresinden alındı
- Taliaferro, J. (2000). *Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited*. *International Security*, 25(3), 128-161.
- Tamer, C. (2021, Eylül 29). *ABD'nin Çin Stratejisinde Pakistan-Hindistan İkilemi*. ANKASAM: <https://www.ankasam.org/abdnin-cin-stratejisinde-pakistan-hindistan-ikilemi/> adresinden alındı
- Toft, P. (2005). *John J. Mearsheimer: An Offensive Realist between Geopolitics and Power*. *Journal of International Relations and Development*, 8, 381-408.
- Vasquez, J. (2003). *Kuhn versus Lakatos? The Case for Multiple Frames in Appraising International Relations Theory*. C. (ed.)Elman, & M. F. Elman içinde, *Progress in International Relations Theory: Appraising the Field*. London: Mit Press.
- Viotti, P. R., & Kauppi, M. (2012). *International Relations Theory, 5th Edition*. Boston: Longman.
- Walt, S. (1985). *Alliance Formation and the Balance of World Power*. *International Security*, 9(4), 3-43.
- Walt, S. M. (2020). *Offshore Balancing in Populist Times*. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*(15), 70-93.
- Waltz, K. N. (1967). *International Structure, National Force and the Balance of World Power*. *Journal of International Affairs*, 21(2), 215-231.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. California: Adison-Wesley Publishing.
- Waltz, K. N. (1997). *Thoughts About Virtual Nuclear Arsenals*. *The Washington Quarterly*, 20(3), 153-161.
- Waltz, K. N. (2000). *Structural Realism after the Cold War*. *International Security*, 25(1), 5-41.
- Waltz, K. N. (2001). *Man the State and War: A Theoretical Analysis*. NY: Colombia University Press.
- Waltz, K. N., & Quester, G. H. (1982). *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Sistemi*. çev. Ersin Onulduran, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Wight, M. (1978). *Power Politics*. (H. Bull, & C. Holbraad, Dü) NY: Holmes&Meier Publishers.
- Yordán, C. L. (2006). *America's Quest for Global Hegemony: "Offensive Realism, the Bush Doctrine, and the 2003 Iraq War"*. *A Journal of Social and Political Theory*, 53(110), 125-157.